

مغز دوم بادام

نگاهی تازه به اندیشه‌های مولانا عبدالقادر بیدل دهلوی

نویسنده: بابک عارفی

پیشگفتار:

دکتر حمدرضا شفیعی کدکنی در کتاب شاعر آینه‌ها می‌نویسد: «... این کشور است که به دست آوردن ویزای مسافرت به آن به آسانی حاصل نمی‌شود؛ و اگر کسی این ویزا را گرفت، تمام عمرش را در آنجا خواهد کرد.»

جایگاه این شه‌مر بدست‌وازا در بین شاعران منحصر به فرد است. مولانا عبدالقادر در «شعر و شاعر» (۱۰۵۴ - ۱۱۳۳ ه.ق) شاعری کثیرالشعر است که زبانی پرمایه و دشوارفهم در شعر و نثر دارد همین پیچیدگی در نوع مضامین فهم شعرش را دشوار کرده است.

معنی بلند من فهم تند می‌خواهد
سیر فکرم آسان نیست کوهم و کتل دارم.

تنها با مؤانست و خوانش مداوم اشعار او می‌توان از
بد عظیم زبان او گذشت و به قول دکتر کدکنی ویزی
سفر به سرزمین اسرارآمیز شعرش را به دست آورد.

اما ینان می‌توان گفت آثار نظم و نثر بیدل آن‌قدر
عمیق و با ارزش است که اگر کسی تمام عمرش را صرف
شناختن بیدل و آثارش کند زیان نخواهد کرد.

در روزگار ما که دستگاه تعلیم و تربیت جز درصدد
آموزش فرمول‌ها نیست، مؤن‌گار بزرگی چون بیدل در آثار
خود از مفاهیمی سخن می‌گوید که نیاز امروز کتاب‌های
درسی مدارس ماست.

مفاهیم ارزشمندی که آموزش آن نه تنها فرد بلکه
جامعه را به تحولی ژرف و ارزشمند وادارند.

مفاهیمی چون سخاوت، شوق، امید، اتحاد، دوستی،
قناعت، اغتنام فرصت‌ها، محبت و عشق به انسان. احتیاط به
طبیعت، آبروداری و مناعت طبع، عزت نفس، حیا، شرف،
وفاداری، اتحاد، آزادگی، شکرگزاری و تسلیم در برابر حق،

خاموشی و استغفار، جستجوگری، وقار، ادب، شادی، عبرت و همت، تواضع، بصیرت و...

بیدل در صدد آموزش این فضایل انسانی است که نتیجه‌اش در جامعه‌ی بشری، تربیت انسان خوب برای زندگی رُب خواهد بود.

در جمع‌های پیش رو درصدد معنی کردن ابیات نغز بیدل، مدام بلا تلاش کرده‌ام اصل کلام و جوهر اندیشه‌های بیدل را از لایه‌های زیرین ابیات او استخراج کرده در قالب مایه‌ی کوتاه درآورم تا برای عموم هم‌وطنانم قابل استفاده باشد. جمله‌هایی که تازگی مخصوصی دارند و نظیرش که تر دیده شده است.